

Fortidsminneforeningen

Fortidsminneforeningens museumsstrategi 2024-2029

Vedtatt av hovedstyret 24.01.2024

Innhold

Innhold	2
Innledning.....	4
Bakgrunn og historikk.....	4
Visjon.....	5
Overordnet mål for museet	6
Museets samfunnsrolle	6
1. Trygg ivaretagelse	6
Hovedmål 1	6
Delmål 1.1: Sikring.....	6
Delmål 1.2: Oversikt over tilstand og bevaringsforhold.....	6
Delmål 1.3: Vedlikehold	7
Delmål 1.4: Slitasje og tålegrenser for bruk.....	7
Delmål 1.5: Klimaendringers effekter og konsekvenser for kulturminner	7
Delmål 1.6: Forvaltning gjennom frivillighet.....	7
2. Helhetlig samlingsutvikling	8
Hovedmål 2	8
Delmål 2.1: Samlingsforvaltningsplan	8
Delmål 2.2: Dokumentasjon av samlingen.....	8
Delmål 2.3: Dokumentasjonsforvaltning og bevaring av arkiv	8
3. Solid kunnskapsproduksjon.....	9
Hovedmål 3	9
Delmål 3.1: Forskning og kompetanse	9
Delmål 3.2: Handlingsbåren kunnskap og immateriell kulturarv	9
Delmål 3.3: Kunnskapsdeling	9
Delmål 3.4: Kunnskapsbærer for lokalsamfunn.....	10
4. Relevant formidling.....	10
Hovedmål 4	10
Delmål 4.1: Utvikling gjennom samarbeid	10
Delmål 4.2: Relevante formidlingstemaer og former	11
Delmål 4.3: FNs bærekraftsmål, helhetlig formidling av kultur- og naturarv.....	11
Delmål 4.4: Barn og unge, våre neste kulturminnevernere.....	11
Delmål 4.5: Immateriell kulturarv for hode og hender.....	12
Delmål 4.6: Faglig utvikling og frivillighet i endring	12

Delmål 4.7: Mangfoldige historier og historiebruk	12
5. Videreutvikling av museums- og eiendomsdriften	13
Hovedmål 5	13
Delmål 5.1: Styrking av ressurser	13
Delmål 5.2: Merkevarebygging og markedsføring	13
Delmål 5.3: Bærekraftig reiseliv og framtidsrettet reisemålsutvikling	14
6. Innsats - og utviklingsområder	14
6.1 Nasjonale jubileer	14
6.2 Urnes stavkirke og Urnes verdensarvsenter	14
6.3 Hopperstad stavkirke servicebygg	15

Innledning

Dette er Fortidsminneforeningens tredje museumsstrategi siden 2014. Den er gjeldende for perioden 2024-2029, og den skal være utgangspunkt for årlige handlingsplaner. Eventuelle separate planer utarbeidet for de ulike områdene i Fortidsminneforeningens museumsvirksomhet skal være forankret i denne strategien. Realisering av alle delmålene i denne femårige planen forutsetter gradvis økning i finansiering. Mål og ambisjoner skal være høye, men realistiske. På flere områder er det betydelig avstand mellom våre ambisjoner og dagens virksomhet. Vi har likevel valgt å tilnærme oss et ambisjonsnivå som gjenspeiler hvordan vi bør utføre vårt arbeid på en forsvarlig måte. Strategiplanen er verdimeslig basert på Europarådets rammekonvensjon om kulturarvens verdi for samfunnet, den såkalte FARO-konvensjonen. Den forener og favner museumsdriften og den øvrige delen av foreningens arbeid.

Førende for strategiplanen er Fortidsminneforeningens formålsparagraf, foreningens strategi (2020-2025), FNs bærekraftsmål, ICOMs museumsetiske retningslinjer og to aktuelle stortingsmeldinger: museumsmeldinga og kulturmiljømeldinga: St. meld nr. 23 (2020-2021) *Musea i Samfunnet* og St.meld.nr. 16 (2019-2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken*. Begge stortingsmeldingene legger stor vekt på engasjement, aktiv samhandling, bærekraft, mangfold, bygningsvern, tradisjonshåndverk og verdensarv.

Fortidsminneforeningens museumsstrategi er bygget rundt fem mål i museumsmeldinga med fokus på:

- Trygg ivaretagelse
- Helhetlig samlingsutvikling
- Solid kunnskapsproduksjon
- Relevant formidling
- Aktiv samhandling

Aktiv samhandling er et gjennomgående mål som behandles i alle kapitlene. I tillegg til strukturen som gis av museumsmeldinga er videreutvikling av museums- og eiendomsdriften samt ekstra innsats- og utviklingsområder som nasjonale jubileer og verdensarven Urnes beskrevet i egne kapitler.

Bakgrunn og historikk

Foreningen har siden 1844 arbeidet for bevaring av landets verneverdige kulturminner, og skape allmenn forståelse for verdien av disse. Dette er historien om nasjonsbyggingen etter 1814, og hvordan foreningen sikret eiendommer som var sentrale i historien om Norge og som representerte norsk byggekunst. Slik Asbjørnsen og Moe samlet eventyr, samlet Foreningen til Norske fortidsminnesmerkers bevaring den verdifulle bygningsarven.

Foreningen ervervet den første eiendommen i 1846, og eier og forvalter i dag 44 kulturhistoriske eiendommer med totalt 71 bygninger og over 3000 gjenstander. Av disse er 52 bygninger med tilhørende interiør og inventar fredet, mens flere av de øvrige bygningene er vernet gjennom kommunale planer og plan- og bygningsloven. Foreningens samling av eiendommer er unik: De står på sin opprinnelige plass, de forteller en nasjonal historie med en sterk lokal tilknytning og ikke minst historien om aktivisme og engasjerte mennesker som kjempet for bevaring. Foreningen er eier av den største norske samlingen eiendommer fra middelalderen, med 8 stavkirker og 11 andre middelalderbygninger. Urnes stavkirke er en del av UNESCO verdensarv. Det vil si at en stor del av Fortidsminneforeningens samling er av nasjonal og internasjonal kulturhistorisk verdi og andre av regional og lokal kulturhistorisk verdi.

Helt siden stiftelsen i 1844 har kunnskapsinnhenting og kunnskapsdeling vært sentrale formål for Fortidsminneforeningen. Foreningen eier en rekke eiendommer og gjenstander som er viktige kilder til å forstå fortiden, og som bør undersøkes gjennom videre forskning.

Fortidsminneforeningen eier arkiver som er en uvurderlig kilde til kunnskap. Hovedadministrasjonens historiske dokumentarkiv forvaltes av Riksarkivet. Tegninger og akvareller fra Fortidsminneforeningens og Riksantikvarens felles historiske tegningsarkiv er en del av Norges dokumentarv, som er den norske delen av UNESCOs Memory of the World-register. Dette arkivet forvaltes av Riksantikvaren.

Fortidsminneforeningen har siden 2017 årlig mottatt 5 millioner kroner øremerket museumsdrift fra Klima- og miljødepartementet. Tilskuddet fra departementet bidrar til utvikling og profesjonalisering av museumsvirksomheten og til fornyelse og formidling på Fortidsminneforeningens eiendommer. Museumsvirksomheten har siden 2016 vært organisert i en egen avdeling i Fortidsminneforeningens hovedadministrasjon med ansvar for sentralt, regionalt og lokalt museumsarbeid av både lønnet og ulønnet art. Museums- og eiendomsavdelingen har fagkompetanse innen forvaltning, bevaring, konservering, formidling, publikumsutvikling, kommunikasjon, forskning og faglig utvikling. Det er i 2024 3,7 stillinger sentralt, en daglig leder hver ved Borgund stavkirke og Urnes stavkirke, en halv stilling hver i Fortidsminneforeningen Den trønderske avdeling og Fortidsminneforeningen Hordaland avdeling samt mindre tilskudd til regionale stillinger. Museums- og eiendomsavdelingen har også støttefunksjoner i den øvrige delen av foreningens hovedadministrasjon innen økonomi, regnskap, kommunikasjon, markedsføring og tradisjonshåndverk.

Foreningens fylkesavdelinger og lokallag gis mulighet til å stå for forvaltning, vedlikehold og besøksdrift ved eiendommene regulert gjennom forvaltningsavtaler med foreningens hovedstyre. Dette bidrar til lokal forankring og en betydelig frivillig innsats. Fortidsminneforeningen sentralt har ansvar for Rasmusgården og Per Amundsagården på Røros, Garnisonssykehuset i Stavern, stavkirkene ved Borgund, Urnes, Torpo, Nore og Uvdal, Elstergården i Drammen og skogfinnegården Abborhøgda.

Det overordnede ansvaret for sikring og istandsetting av bygningene ligger hos Museums- og eiendomsavdelingen sentralt, og det utarbeides standardiserte tilstandsvurderinger som legger grunnlaget for tiltak utført av profesjonelle utøvere. Innenfor istandsetting, konservering og sikring mottar Fortidsminneforeningen etter søknad til Riksantikvaren og andre mottatt 10- 20 millioner kroner til prosjekter på eiendommene. Dette er muliggjort som følge av museumsstøtten fra departementet med midler til stillinger fra som kan følge opp prosjektene. Eiendomsforvaltende fylkesavdelinger og lokallag kan søke hovedadministrasjonen om tilskudd fra felles vedlikeholdsfond og årlige museumsmidler.

Det arbeides aktivt med relevant og engasjerende kunnskapsbasert formidling, og det er utviklet et barneformidlingskonsept med diverse materiell og aktiviteter for barn som besøker foreningens eiendommer. Digitale læringsressurser rettet mot skoleverket og et hjemmefra-publikum er samlet på foreningens nettside.

Fortidsminneforeningen har en strategi for bærekraftig besøk. I 2023 var det flere enn 200.000 besøkende ved Fortidsminneforeningens eiendommer.

Visjon

Fortidsminneforeningens Museum skal gjennom solid kunnskap og rike opplevelser skape bredt engasjement og forståelse for å bevare kulturarven for alle – for alltid.

Overordnet mål for museet

Fortidsminneforeningen har som formål å arbeide for bevaring av landets verneverdige kulturminner, samt å skape allmenn forståelse av verdien av disse. Med utgangspunkt i Fortidsminneforeningens Museums egenart som frivillig organisasjon og som et nasjonalt museum hvor bygningene er plassert i sitt opprinnelige miljø, skal det utvikles en bærekraftig og kvalitetspreget museumsvirksomhet som forvalter og formidler kulturarven og kulturarvsverdier gjennom enkeltmenneskers deltagelse og innflytelse.

Museets samfunnsrolle

Fortidsminneforeningen Museum skal gjennom sine eiendommer, gjenstandssamlinger, historier og varierte praksis skape allmenn interesse og forståelse for verdien av kulturarven for mennesker og samfunn, og gi enkeltmennesket mulighet til å engasjere seg i bevaring og bærekraftig bruk av kulturminner og kulturarv.

1. Trygg ivaretagelse

Hovedmål 1

Fortidsminneforeningens samlinger av bygg, gjenstander og arkiv er museets grunnmur, det utgjør et unikt kildemateriale for kunnskapsutvikling og formidling. Samlingene skal sikres og bevares best mulig for ettertiden.

Delmål 1.1: Sikring

Fortidsminneforeningen skal forebygge og redusere omfanget av ødeleggelser i forbindelse med brann, tyveri, hærverk og naturskade som flom og skred.

Tiltak

- Revidere sikringsplanen årlig gjennom å prioritere, planlegge og gjennomføre tiltak for å forhindre eller redusere ulike risiko- og faremomenter.
- Øke beredskap og krisehåndtering ved lage planer for kriseberedskap for hver eiendom.
- Lage nettverk for samhandling, eksempelvis brannverngruppe med frivillige og kommunen, og arrangere sikringsseminarer.

Delmål 1.2: Oversikt over tilstand og bevaringsforhold

Fortidsminneforeningen skal ha oversikt over samlingens tilstand og bevaringsforhold, som grunnlag for prioritering og planer for forebyggende konservering, konservering, istandsetting og vedlikehold.

Tiltak

- Etablere nødvendige rutiner for klimaregistrering
- Kartlegge tilstand for interiør og inventar, inkludert oppbevaringsforhold
- Utføre tilstandsanalyser av bygninger etter en enhetlig og definert metode, og på en måte som sikrer høyest mulig grad av objektivitet i vurdering av tilstand og eventuelle tiltak.
- Undersøke omfang, behov og alternativer for leie av felles magasin for bygningsdeler og gjenstander.
- Gjennom FDV-system opprette rutiner for jevnlig egenkontroll.

Delmål 1.3: Vedlikehold

Samlingen skal gjennom preventivt og tilstandsbasert vedlikehold og konservering bevares best mulig for ettertiden.

Tiltak

- Utarbeide en felles vedlikeholdsstrategi for bygninger.
- Etablere drifts-, skjøtsels- og vedlikeholdsplaner for hver enkelt eiendom.
- Arbeide med å øke ressurser til planmessig vedlikehold.
- Utarbeide rutiner og instruksjoner for bruk av eiendommene.

Delmål 1.4: Slitasje og tålegrenser for bruk

Endringer i reiselivet har ført til økende besøk spesielt ved stavkirkene. Bruk av kulturminnene må være bærekraftig og ikke gå på bekostning av bevaring av bygning og kulturmiljø.

Tiltak

- Øke foreningens kunnskap om slitasje gjennom samarbeid med relevante fagmiljøer
- Opprette et overvåkingsprogram for slitasje og skader ved de mest besøkte og sårbare eiendommene.
- Definere tålegrenser for bruk av eiendommene.
- Gjennomføre tiltak for å forhindre og begrense slitasje på eiendommene.

Delmål 1.5: Klimaendringers effekter og konsekvenser for kulturminner

Få økt kunnskap om klimaendringenes effekter og konsekvenser for kulturminnene som grunnlag for bevaring av samlingene i et langsiktig perspektiv.

Tiltak

- Følge opp forslag gitt i rapporter om klimasikring av stavkirkene med anbefaling om overvåkning og tiltak på stavkirkene.
- Øke fokus på vedlikehold og overvåkning av bygninger.
- Ha en rolle i miljøovervåkning av kulturminner, blant annet gjennom deltagelse i Riksantikvarens mangeårige miljøovervåkingsprogram «Miljøovervåking av konsekvensene av klimaendringene på fredete bygninger» hvor flere av foreningens eiendommer inngår.

Delmål 1.6: Forvaltning gjennom frivillighet

Styrke og støtte opp om det frivillige engasjementet rundt eiendommene. Det må jobbes for en tilrettelegging av den frivillige aktiviteten, slik at arbeidet kan utføres i trygge rammer.

Tiltak

- Etablere rutiner og hjelpemidler for organisering av det frivillige arbeidet.
- Utarbeide retningslinjer for dugnadsarbeid (HMS).

2. Helhetlig samlingsutvikling

Hovedmål 2

Helhetlig samlingsutvikling handler om hva museet skal samle på (formål), hva man har, hva man bruker ressurser på å ivareta og hva man avhender. Hovedmålet for helhetlig samlingsutvikling er å ha oversikt over samlingene og gjøre tydelige prioriteringer. Det må etableres rutiner og prosedyrer for samlingsforvaltning som sikrer dokumentasjon, bevaring og tilgjengelighet av samlingen, og god samhandling blant ansatte og frivillige som forvalter samlingene.

Delmål 2.1: Samlingsforvaltningsplan

Fortidsminneforeningens samlinger skal forvaltes etter en felles samlingsforvaltningsplan.

Tiltak

- Utarbeide en samlingsforvaltningsplan som følger standarden SPECTRUM med nødvendige tilpasninger for Fortidsminneforeningen. Planen skal beskrive prosedyrer for dokumentasjon, bevaring og tilgjengelighet, inkludert blant annet rutiner for utlån og innlån, aksisjon og avhending.
- Vurdere hvilke deler av samlingen som skal underlegges museale forvaltningsprinsipper og jobbe planmessig med videreutvikling og bruk av eiendommene.
- Styrke de museumsfaglige og ressursmessige vurderingene i nyervervelser.

Delmål 2.2: Dokumentasjon av samlingen

Foreningens samlinger skal være tilstrekkelig dokumentert og forvaltes i digitale systemer.

Tiltak

- Fortsette arbeidet med implementering av databasen og samlingsforvaltningssystemet Primus.
- Anskaffe og iverksette et FDV-system.
- Etablere og gjennomføre rutiner for jevnlig inventarkontroll.
- Jobbe med retrospektiv dokumentasjon av samlingene.

Delmål 2.3: Dokumentasjonsforvaltning og bevaring av arkiv

Fortidsminneforeningen skal ha god og velfungerende arkiv- og dokumentasjonsforvaltning.

Tiltak

- Søke prosjektmidler for arbeid med arkiv.
- Utarbeide en arkivplan som planleggings- og styringsredskap for arkiv og dokumentasjonsforvaltningen.
- Anskaffe et godkjent fagsystem eller sak-/arkivsystem.
- Arkivmateriale som tidligere er avlevert Riksarkivet skal finordnes slik at det er mer tilgjengelig.

Arkivmateriale som i dag ikke er digitalisert, skal ordnes, digitaliseres og tilgjengeliggjøres.

3. Solid kunnskapsproduksjon

Hovedmål 3

Kunnskapsproduksjon av høy kvalitet skal være en sentral del av Fortidsminneforeningens arbeid, både som egenverdi og som grunnlag for formidling og forvaltning.

Delmål 3.1: Forskning og kompetanse

Fremme ny forskning med utgangspunkt i foreningens eiendommer, gjenstander og arkiver, både i form av egne forsknings- og utviklingsprosjekter (FoU) og gjennom samarbeid med fag- og forskningsmiljøer innen kulturminne-, museums- og UH-sektoren.

Tiltak

- Kartlegge hvilke kunnskapsbehov frivillige og ansatte har ved de enkelte eiendommene.
- Tilrettelegge for ekstern forskning på foreningens samlinger og tverrfaglige samarbeid.
- Ta i bruk praksisbasert forskning som metode for å nærme seg foreningens egen forståelse, forvaltning og formidling av eiendommene.
- Utvikle FoU-prosjekter knyttet til det nye bevaringsprogrammet for kirker, der istandsettingsarbeid ved eiendommene knyttes sammen med forskning.
- Bidra til videreutvikling av ikke-destruktive undersøkelses- og dokumentasjonsmetoder.
- Etablere et stipend for mastergradsstudenter som vil skrive om bygninger eller gjenstander i foreningens samlinger.
- Utarbeide et kunnskapsgrunnlag for arbeidet med Olavshaugen på Stiklestad og annen formidling av vanskelig kulturarv.
- Styrke FoU-arbeidet knyttet til Urnes stavkirke, herunder systematisering av kunnskapsgrunnlaget for utstillingen "Tre og tro gjennom 1000 år" i Urnes verdensarvsenter og tilhørende utstillingskatalog.
- Bidra til publisering og formidling av forskningsfunnene fra grubleseminar i Rødven stavkirke.

Delmål 3.2: Handlingsbåren kunnskap og immateriell kulturarv

Innhente kunnskap om immateriell kulturarv knyttet til våre eiendommer og gjenstander, som materialbruk, håndverksteknikker, minner, fortellinger og tradisjoner.

Tiltak

- Sikre kunnskap om tradisjonelle materialer og teknikker ved å videreføre dem når våre eiendommer settes i stand og tilrettelegges for kunnskapsdeling.
- Dokumentere og formidle håndbårne kunnskapstradisjoner som har formet våre eiendommer og gjenstander.
- Innsamle kunnskap om lokale minner og tradisjoner knyttet til våre eiendommer og gjenstander og lokalmiljøet de inngår i.
- Ha et særlig blikk for kunnskap om immateriell kulturarv i forvaltningen av foreningens eiendommer og gjenstander tilknyttet nasjonale minoriteter.
- Belyse de universelle verdiene knyttet til Urnes stavkirkes verdensarvstatus gjennom ny kunnskap om middelalderens treskjærerkunst i prosjektet «Treets mester».

Delmål 3.3: Kunnskapsdeling

Tilgjengeliggjøre dokumentasjon og ny forskning gjennom ulike fora internt og eksternt.

Tiltak

- Dele ny kunnskap om våre samlinger gjennom våre publikasjoner, nettsider og sosiale medier.
- Styrke videreformidlingen av ny forskning i foreningens guideopplæring.
- Tilby særskilt opplæring for ansatte og frivillige ved eiendommer der det foreligger nye forskningsresultater.
- Oppdatere kunnskapsgrunnlaget i guidemanus og formidlingsbrosjyrer på eiendommene ved behov.
- Tilgjengeliggjøre historisk dokumentasjon fra våre samlinger og forskningsartikler fra Fortidsminneforeningens årbok i størst mulig grad.
- Undersøke mulighetene for deltakelse i relevante nasjonale museumsnettverk.

Delmål 3.4: Kunnskapsbærer for lokalsamfunn

Styrke kunnskapen om det lokale kulturmiljøet våre eiendommer og gjenstander er del av.

Tiltak

- Sørge for at ansatte og frivillige lokalt har tilgang til dokumentasjon og litteratur knyttet til eiendommene som kan være av interesse i deres omegn.
- Utvikle samarbeid med lokalhistorikere og andre kunnskapsbærere i lokalmiljøene rundt våre eiendommer.
- Skape fora for kunnskapsdeling som setter lokale perspektiver i dialog med en bredere faglig kontekst.
- Dele ny forskning knyttet til våre eiendommer med lokalsamfunnet rundt.
- Bidra til læringsprosjekter der eiendommene fungerer som kunnskapsbase for barn og unge i utforskning av sitt lokalområde.

4. Relevant formidling

Hovedmål 4

Relevant formidling skal gjøre at et stort mangfold av mennesker opplever Fortidsminneforeningens eiendommer som viktige for dem og som attraktive arenaer for kunnskap, refleksjon, opplevelser og sosial samhandling.

Delmål 4.1: Utvikling gjennom samarbeid

Sikre fornyelse og kvalitet i formidlingen gjennom kompetansedeling og samhandling innad, og i samarbeid med eksterne aktører.

Tiltak

- Videreføre og videreutvikle felles faglige og sosiale fora for kunnskapsdeling og faglig påfyll.
- Sørge for formidlingsfaglig utvikling og kompetansebygging gjennom samarbeid med museer og et internt kurstilbud.
- Styrke utviklingskapasiteten gjennom prosjektarbeid på tvers av ansatte og frivillige.
- Etablere en ressursgruppe for formidling til barn og unge.
- Utvikle nye formidlingstilbud i samarbeid med et mangfold av aktører nasjonalt, regionalt og i eiendommenes lokalmiljøer.
- Bidra til fornyelse av utstillingen ved Borgund besøkssenter.

Delmål 4.2: Relevante formidlingstemaer og former

Legge mangfoldsperspektiv, medvirkning og deltagelse til grunn og bruke foreningens eiendommer, samlinger og tilknyttede historier til relevant formidling, fysisk og digital, i et historisk og samtidig perspektiv.

Tiltak

- Få bedre kjennskap til besøkende, fysiske og digitale, gjennom publikumsundersøkelser og analyseverktøy.
- Være i dialog med lokalmiljøet for innsikt i deres behov for formidling og opplevelser.
- Videreutvikle ulike former for formidling og kulturell bruk av kirkene.
- Utvikle pilotprosjekter som legger mangfoldsperspektiv til grunn i utvikling av formidlingstilbud.
- Teste ut samskapingsprosjekter internt for nye formidlingstemaer og former.
- Utvikle «Kulturarv til ettertanke» metodisk som en aktualiserende og engasjerende formidling.
- Inngå felles tilknytning til leverandør av digitale formidlingsløsninger, KulturIT.
- Bruke gjenstander og samlinger i Digitalt Museum som grunnlag for formidling.
- Utvikle digitale utstillinger og fortellinger om materiell og immateriell kulturarv.
- Opprette en egen stillingsressurs for digital formidling og kommunikasjon.

Delmål 4.3: FNs bærekraftsmål, helhetlig formidling av kultur- og naturarv

Bruke eiendommene, kulturmiljøet de inngår i og tradisjonelle praksiser for bevaring som en ressurs for kunnskap og bevissthet rundt bærekraftig utvikling og aktivt bidra til FNs bærekraftsmål.

Tiltak

- Bidra til skoleverkets overordnede tema «Bærekraftig utvikling» gjennom formidlingsopplegg for skoleverket.
- Ta i bruk "Fortimus i enga"- materialet som læringsressurs.
- Bruke kulturmiljøets muligheter til å utvikle en bredde av formidlingstilbud rundt den enkelte eiendom for en helhetlig formidling av kultur - og naturarv.
- Legge bærekraftig besøksdrift og tålegrenser til grunn for planlegging og utvikling av formidling og aktiviteter.
- Fortsette arbeidet med "Urneshaugen" som pilotprosjekt og utvikle formidlingstilbud med synergier til andre eiendommer.

Delmål 4.4: Barn og unge, våre neste kulturminnevernere

Ha et tilbud til barn og unge ved alle eiendommene og jobbe for at barn og unge er en aktiv medskaper og fornyende kraft i utvikling av innhold og formidlingsmetoder.

Tiltak

- Videreutvikle Fortimus-konseptet med temahefter, aktivtetsmateriell og produkter for salg.
- Utvikle stedstilpassede skoletilbud basert for lokal tilhørighet og identitet.
- Utvikle tematiske DKS-tilbud i samarbeid med profesjonelle aktører.
- Legge skoleverkets læreplaner og kompetansemål til grunn for skoletilbud.

- Kommunisere formidlingsaktiviteter og prosjekter for barn og unge på foreningens nettsted, til media og i sosiale medier.
- Jobbe for at barn og unge skal være aktive medskapere og en fornyende kraft i formidlingen eks. Ta Over Dag, Kulturminner formidlet fra unge til unge á la *Gøy i historien* på Reins kloster m. flere.

Delmål 4.5: Immateriell kulturarv for hode og hender

Integrere den immaterielle kulturarven, med håndverk, praksiser og kulturuttrykk, som en naturlig del av formidling og aktiviteter ved eiendommene og bidra til identitet og forankring i historien.

Tiltak

- Definere relevant immateriell kulturarv som kan inngå i formidlingen ved den enkelte eiendom: håndverk, kulturuttrykk, tradisjonelle praksiser for bevaring og skjøtsel, bruk av naturens ressurser, sosiale skikker og ritualer mm.
- Utvikle formidlingstilbud og inkludere dette i formidlingen ved eiendommene.
- Tilrettelegge for skapende utøvelse for barn og unge eksempelvis med utgangspunkt i treskjæring og ornamentikk og utforske ulike materialuttrykk.
- Utarbeide tegnehefter for barn og unge basert på treskurd og ornamentikk fra eiendommer og samlinger.

Delmål 4.6: Faglig utvikling og frivillighet i endring

Støtte og styrke frivilligheten rundt eiendommene til å kunne ha en sterk og aktiv rolle i formidling og publikumsrettede aktiviteter.

Tiltak

- Forutsatt statlig finansiering skal søkbare museumsmidler videreføres og støtte opp under kunnskapsutvikling, formidling og annen publikumsrettet aktivitet.
- Utarbeide årlige formidlings- og aktivitetsplaner for besøkseiendommene som bygger på foreningens Museumsstrategi og Strategi for bærekraftig besøk.
- Utvikle fellesløsninger og tjenester som forenkler og støtter opp under frivillighetens arbeid med formidling. Eks: digital ressursbank for formidlingsopplegg.

Delmål 4.7: Mangfoldige historier og historiebruk

Utvikle eiendommene som arenaer for innsikt i hele historien, også det som er vanskelig kulturarv og vond historie, og bidra til historiebevissthet og samfunnsforståelse.

Tiltak

- Bygge opp kompetanse på formidling av vanskelig kulturarv, med utgangspunkt i erfaringer rundt mantikora-motivet i Urnes stavkirke og Olavshaugprosjektet.
- Opprette intern ressursgruppe av ansatte og frivillige som en del av planleggingen av Nasjonaljubileet 2030.
- Utrede potensialer for formidling i eiendommer og kulturmiljø som representerer urfolk og nasjonale minoriteter.

- Etablere et prosjekt med kunst som ytringsform for en aktualiserende og reflekterende tilnærming til et utvalgte eiendommer («Kunst tolker kulturarv»).

5. Videreutvikling av museums- og eiendomsdriften

Fortidsminneforeningens museumsdrift har vært i stor utvikling siden Klima- og miljøverndepartementet begynte å gi årlige tilskudd øremerket museumsdrift i 2016. Grunnet krav til profesjonalisering og endring i frivilligheten, er det fortsatt behov for videreutvikling av organisering og drift. I strategiperioden 2024–2029 vil det dessuten komme flere store oppgaver knyttet til bevaringsprogrammet for kulturhistorisk viktige kirker, nasjonale jubileer samt utvikling av Urnes verdensarvsenter og Hopperstad servicebygg.

Hovedmål 5

Fortidsminneforeningen skal holde frem med å utvikle en bærekraftig og kvalitetspreget museumsdrift og arbeide med nye store oppgaver gjennom styrking av ressurser, utvikling av fellesløsninger, økt samarbeid og kunnskapsdeling.

Delmål 5.1: Styrking av ressurser

Styrke ressurser, øke kapasitet og kompetanse for fortsatt utvikling av museumsdriften og arbeid med bevaringsprogrammet for kulturhistoriske kirke, nasjonale jubileer og utvikling av Urnes verdensarvsenter og Hopperstad servicebygg.

Tiltak

- Jobbe politisk for å øke grunnstøtten til Fortidsminneforeningens museumsvirksomhet og styrke foreningens vedlikeholdsfond.
- Utvikle drift- og organiseringsmodell(er) på bakgrunn av tilbakemeldinger fra frivilligheten.
- Definere tydeligere frivillighetens rolle og oppgaver.
- Utvikle ressursbank, retningslinjer og administrative fellesløsninger, som forenkler og støtter opp under frivillighetens arbeid med eiendom- og besøksdriften.
- Utvikle et donorprogram.
- Forutsatt styrket økonomi, bør museums- og eiendomsavdelingen sentralt, i prioritert rekkefølge, utvides med en stilling hver til forvaltning, formidling og digital kommunikasjon samt kunnskapsutvikling.
- Forutsatt styrket økonomi, bør bemanningen i områdene med flest eiendommer utvides med til sammen fire stillinger.
- Forutsatt styrket økonomi, bør hovedadministrasjonen utvides med en stilling til arkiv- og dokumentforvaltning.

Delmål 5.2: Merkevarerbygging og markedsføring

Bygge Fortidsminneforeningens museumseiendommer som en tydelig og synlig merkevare med mål om å nå bredt ut til et nasjonalt og internasjonalt publikum.

Tiltak

- Bygge foreningens besøksseiendommer som en sterk, samlet merkevare, med tydelig kryssmarkedsføring mellom eiendommene.

- Benytte foreningens designprofil og maler i all kommunikasjon og markedsføring, og videreutvikle i takt med nye behov
- Utrede fordeler og ulemper ved å kalle oss museum og vurdere å gi museet et navn
- Videreutvikle felles kommunikasjons- og markedsføringskampanjer for foreningens besøkseiendommer på nettsider og i sosiale medier
- Styrke ressurser til felles markedsføring og utadrettet kommunikasjon

Delmål 5.3: Bærekraftig reiseliv og framtidsrettet reisemålsutvikling

Ha en tydelig stemme og en proaktiv tilnærming til et bærekraftig reiseliv og framtidsrettet reisemålsutvikling som tar hensyn til tålegrenser, god lokal verdiskaping og kvalitet i besøksopplevelsen.

Tiltak

- Legge *Strategi for bærekraftig besøk* til grunn for alt reiselivsrettet arbeid
- Ta en initierende rolle mot kommuner og reiselivsaktører for en mer samlet innsats for bærekraftig turisme på lokalt og regionalt nivå
- Styrke og koordinere innsats og aktivitet mot reiselivet gjennom opprettelse av regionale reiselivsteam med foreningens frivillige og ansatte
- Utarbeide femårige utviklingsplaner basert på hovedambisjon og hovedutfordringer for utvalgte besøkseiendommer, inkludert tålegrenser for bærekraftig besøksdrift
- Utvikle reiseminner av god kvalitet med foreningens designprofil

6. Innsats - og utviklingsområder

Disse områdene er større og prioriterte utviklingsprosjekter som krever en betydelig innsats og tidsbruk, også på tvers i hovedadministrasjonen og Museums- og eiendomsavdelingen.

6.1 Nasjonale jubileer

- **Moster 2024:** Formidling til barn og unge gjennom arrangementer og nytt Fortimus-hefte om Moster gamle kirke.
- **Olavshaugen på Stiklestad:** Utrede og gjennomføre tiltak for formidling, aktiviteter og bruk av Olavshaugen og monumentene i samarbeid med Museene Arven og Stiklestad Nasjonale Kultursenter fram mot jubileet.
- **Nasjonaljubileet 2030:** Planlegge og gradvis utvikle et felles konsept for alle foreningens eiendommer ut fra prosjektskisse med elementene Kunst tolker kulturarv, historiebruk og vanskelig kulturarv, formidling og digitale utstillinger.

6.2 Urnes stavkirke og Urnes verdensarvsenter

Realisering av Urnes verdensarvsenter er det største prosjektet i planperioden, og vil kreve en betydelig innsats og ressursbruk fra hovedadministrasjonen og lokale ressurser.

- Følge opp autorisasjonskrav med årlig handlingsplan, budsjett/regnskap og rapportering.

- Realisering av verdensarvsenter: Prosjektorganisert arbeid med bygg og utenomhus, utstillinger, Urneshagen, museumsbutikk, lokalvareutsalg, bærekraftig besøksforvaltning og transportordning, formidlings- og aktivitetstilbud.
- Utvikle og starte donorprogram for ikke-offentlige midler til bygging av senteret og videre støtte.
- Urnes stavkirke 900 år i 2030: Planlegge og gradvis utvikle formidling og aktivitet, og legge rammene for selve jubileumsåret, innholdsmessig og økonomisk.
- Utvikle Urnes stavkirkes kunnskapsutviklende og kunnskapsdelende rolle gjennom en ny pedagogstilling og en FOU-ressurs.
- Følgforskning på tolkning og forståelse av Urnes stavkirke som kulturminne med nytt senter og bredere formidlingstilbud.

6.3 Hopperstad stavkirke servicebygg

Arbeide målrettet med å realisere et servicebygg ved Hopperstad stavkirke gjennom samarbeid mellom sentrale og lokale ressurser.